

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

ГРАД ПАНЧЕВО

**ГОДИШЊИ ПРОГРАМ
ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА
ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА**

ЗА 2015. ГОДИНУ

Панчево, 2015. године

На основу члана 60. Закона о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС“ број 62/06, 65/08 - др. закон и 41/09), чланова 46. и 66. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник РС“ број 129/07 и 83/14 - др. закон) и чланова 59. и 98. став 3. Статута града Панчева („Службени лист града Панчева“ број 1/14-пречишћен текст и 24/14), и уз сагласност Министарства пољопривреде и заштите животне средине Републике Србије број _____ од _____ 20__ године.
Скупштина града Панчева на седници одржаној _____ 20__ године донела је

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА ЗА 2015. ГОДИНУ

I.

УВОД

ГРАД ПАНЧЕВО

Величина града, стање поседа, премера и комасације

Положај и величина града

Град Панчево налази се у јужном Банату, на 20,40 степени географске дужине и 44,53 степена географске ширине. Територија града Панчева налази се у југоисточном делу Панонске низије односно у југозападном делу јужнобанатске регије. Граничи се са истока општином Ковин, са југа и запада градом Београдом, а са севера општинама Опово, Ковачица и Алибунар. Такође град Панчево граничи се са рекама Дунав и Тамиш, што јој даје велике могућности за привредни развој.

Панчево је такође привредни, саобраћајни и културни центар Јужнобанатског округа, удаљен 17 км. од Београда. У саобраћајном погледу град Панчево дефинишу следећи саобраћајни правци: међународни пут Е-70 и железничка пруга Београд-Панчево-Вршац-Темишвар. Овај саобраћајни правац је део система интеррегоиналне и међународне путне мреже. На овој релацији одвија се највећин део међународног промета Србије и Румуније, што има значајан одраз на развој града Панчева. Други по значају путни правац је магистрални пут М-24 и железничка пруга Кикинда-Зрењанин-Панчево-Ковин-Смедерево, који представља најповољнију везу Поморавља са јужним и северним Банатом.

Положај Панчева на међународном пловном путу–Дунаву омогућава повезивање Панчева са земљама Румунијом и Бугарском. Значајан саобраћајни пункт је лука Дунав на ушћу Тамиша у Дунав у којој се стичу друмски, железнички и водни саобраћај.

Површина града Панчева подељена је у 11 К.О (насеља) : Старчево, Омољица, Иваново, Банатски Брестовац, Војловица, Долово, Банатско Ново Село, Качарево, Јабука, Глогоњ и Панчево.

Рељеф

Подручје града Панчева је равничарског карактера са пространим алувијалним равнима Дунава, Тамиша и Надела, лесним заравнима у највишим деловима терена. Надморска висина се креће од 67 до 100 метара надморске висине.

Клима града Панчева

Клима је умерено-континентална коју карактеришу сува и топла лета, хладне зиме и изражена годишња доба. Територија града Панчева се сматра једним од најтоплијих подручја Војводине са просечном годишњом температуром од 12 степени Целзијуса и са више од 100 сунчаних дана током године. Југоисточни ветар „кошава“ нарочито је заступљен у II, III, X и XI месецу.

Поред кошаве присутни су и јужни, југозападни, западни и северни ветрови. Према метео подацима број ветровитих дана (са ветром брзине више од 12,3 м/сек.) током године је 45.

Влажност ваздуха највећа је у месецима I, II, XI и XII. Просечна годишња влажност је 77%, а облачност је између 50-60%. Вишегодишњи просек падавина износи 643 мм. при чему су највеће количине падавина крајем пролећа и почетком зиме. Сушни индекс по (Мартоновој класификацији) износи 30,2 показујући да је Панчево у релативно сушној зони.

Умерено континентална клима је повољна за гајење пшенице, кукуруза, сунцокрета, шећерне репе, кромпира, соје и др. Квалитет земљишта омогућава проширење повртарске производње уз решење наводњавања.

Педологија земљишта града Панчева

Педолошка вредност обрадивог земљишта је висока и углавном спада у I и II класу. Преовлађује земљиште типа чернозема и ниске црнице. Што се тиче сетвене структуре обрадивих површина највише се гаје кукуруз, пшеница, сунцокрет, соја, поврће и крмно биље-луцерка.

С обзиром на значајно еколошко загађење подручја града Панчева неопходно је спровести систематско и детаљно испитивање састава земљишта и концентрације штетних честица, ово посебно важи за поседе у близини јужне индустријске зоне.

Када се посматра власништво над земљиштем, транзиција ка доминантном приватном власништву још није завршена.

Типови земљишта града Панчева

Панчево

1. Основни тип земљишта је чернозем на оглејаном лесу и простире се на 60% територије на надморској висини од 80-90 метара. Овај тип земљишта простире се на најнижем делу рељефа од свих подтипова чернозема, па је под утицајем подземне воде

дошло до оглејавања леса. У сушним годинама има сличну производну способност као и чернозем на лесној тераси. Текстура је глиновита иловача и одликује се највећим садржајем хумуса од свих чернозема.

2. Чернозем карбонатни на лесној тераси простире се на око 30% површина и налази се на надморској висини од 90-100 метара. Има највишу производну способност од свих типова земљишта. Дубок хумусно-акумулативни хоризонт, редовно прелази 120 цм. По текстури је иловача, а структура је стабилна ститно грудвичасто-мрвичаста, што условљава добар водни, ваздушни, топлотни и микробиолошки режим земљишта.

3. Алувијум се простире око 10% територије, а налази се на надморској висини од 67-70 метара, и заузима подручја уз речне токове а одликује се лакшим механичким саставом и нижим садржајем хумуса и биљних асимилатива.

Банатско Ново Село

1. Чернозем на оглејаном лесу на површини на око 40% територије а на надморској висини 80-90 м.

2. Чернозем карбонатни на лесној тераси око 30% територије а на надморској висини 90-100 м.

3. Чернозем карбонатни на лесном платоу око 30% на надморској висини 120-140 м. Овај тип земљишта по производној способности је други по рангу. Текстура је иловача до лака иловача, а одликује се одличном структуром. Има изражену карбонатност, умерено алкалну реакцију и добру обезбеђеност хумусом и биљним асимилативима.

Долово

1. Чернозем на оглејаном лесу око 35% територије на надморској висини од 80-90 м.

2. Чернозем карбонатни на лесној тераси 20% територије на надморској висини 90-100 м.

3. Чернозем на песковитом лесу око 20% надморска висина изнад 140 м. Заузима највише делове рељефа и одликује се најмањом производном способношћу од свих чернозема.

4. Чернозем карбонатни на лесном платоу око 15% на надморској висини од 120-140 м.

5. Ливадска црница око 10% територије на надморској висини од 80-90 м. После чернозема има највишу производну способност а по хемијским особинама одликује се високим садржајем хумуса.

Качарево

Чернозем карбонатни на лесној тераси 100% површина на надморској висини од 90-100 м.

Јабука

1. Чернозем карбонатни на лесној тераси 40% површина на надморској висини 90-100 м.
2. Чернозем на оглејаном лесу на 30% територије на надморској висини 80-90 м.
3. Алувијум на 30% територије на надморској висини 67-70 м.

Глогонь

1. Алувијум се простире на 40% територије а надморска висина 67-70 м.
2. Чернозем на оглејаном лесу на 35% територије а надморска висина 80-90 м.
3. Чернозем карбонатни на лесној тераси 20% територије а надморска висина 90-100 м.
4. Ливадска црница 5% територије а надморска висина 80-90 м.

Старчево

1. Чернозем на оглејаном лесу на 50% територије а надморска висина 80-90 м.
2. Ритска црница безкарбонатна на 40% територије а надморска висина 70-80 м. Овај тип земљишта заузима најниже делове рељева, хумусно-акумулативни хоризонт је на око 50 цм, а подлога је песковита. Текстура је иловаста до глиновито иловаста, садржај хумуса у нивоу средње обезбеђености и одликује се нижим садржајем хумуса и биљних асимилатива.
3. Алувијум се простире на 10% територије а надморска висина 67-70 м.

Омољица

1. Чернозем на оглејаном лесу на 50% територије а надморска висина 80-90 м.
2. Ритска црница безкарбонатна 20% територије а надморска висина 70-80 м.
3. Ритска црница карбонатна на 20% територије а надморска висина 70-80 м.
4. Алувијум на 10% територије а надморска висина 6-70 м.

Банатски Брестовац

1. Ливадска црница 30% територије а надморска висина 80-90 м.
2. Ритска црница безкарбонатна 20% територије а надморска висина 70-80 м.
3. Ритска смоница 15% територије а надморска висина 67-70 м. Одликује се најтежим механичким саставом, што јој знатно умањује производну способност. По хемијским особинама одликује се високим садржајем хумуса, док је еракција оптимална.
4. Алувијум се простире на 5% територије а надморска висина 67-70 м.
5. Чернозем на оглејаном лесу на 30% територије а надморска висина 80-90 м.

Иваново

1. Ритска црница безкарбонатна на 80% територије а надморска висина 70-80 м.
2. Алувијум на 20% територије а надморска висина 67-70 м.

Каналска мрежа града Панчева

Решавање водопривредне проблематике везане за функционисање постојеће каналске мреже довело би привреду овог подручја у несумљиво боље услове привређивања и обезбедило базне елементе за њен даљи развој, јер је проблем правилне расподеле воде основно питање пољопривреде која представља основну привредну грану подручја града Панчева.

Крајњи реципијент свих вода са територије мелиорационог подручја града Панчева је река Дунав чија се лева обала протеже од 1126-1155 км. средњег тока. На 1153,3 км. Дунава (код Панчева) у њега се улива река Тамиш, а код Иванова (1136) км. канал Надел. Највећа банатска река Тамиш извире у Румунији и кроз Банат протиче дужином од 118 км. чинећи тако западну границу подручја града Панчева. Кроз ово подручје или „Доњи Тамиш,, је под утицајем режима дунавских вода. Вишенаменски водоток Надела, некада права река, као природни реципијент сувишних вода са лесне терасе кроз град Панчево простире се у дужини око 37 км. Водоток Поњавица настаје код Омољице сплетом канала који се северно од Иванова уливају у Наделу.

Пре пуштања ХЕ „Бердап“ у рад, на територији града Панчева обављена су обимна хидрогеолошка истраживања, која су показала повољне хидрогеолошке услове за изградњу овог система. Водоносни слој је знатне дебљине, која је променљива и креће се од 20-40 м. Водоносни слој има улогу колектора подземних вода, песковито-шљунковитог састава, великог коефицијента филтрације од $K = M \times 10^0$ до $K = M \times 10^3$ м/с. Простире се хоризонтално дуж река тако и унутар области и може се условно узети да је континуалан. Дебљина повлатног глиновитог слоја са малим коефицијентом филтрације је од 10-15 м. У Делибатској пешчари израђена је двослојевита водоносна средина, чија укупна дебљина износи преко 80 м., местимично достиже и 100 м. Кота подлине дебљег слоја износи 30-40 м.

Овај податак има изузетан значај, јер се у овим слојевима не налазе артерског или субартерског карактера, већ дубоке издани.

Стварање успора дуж Дунава и његових притока изазваном градњом ХЕ „Бердап I“, условило је на нижим пољопривредним површинама и насељима поред леве обале Дунава на територији општине Панчево изградњу система за заштиту од спољних вода и система за заштиту од високих нивоа подземних вода (црпне станице, дренажни канали, дренажни колектори, итд.).

Развијена каналска мрежа захтева спровођење редовног одржавања отворене каналске мреже, потребних црпних станица и осталих објеката (Устава, пропуста и др.).

Одводњавање и Наводњавање

Одводњавање

Одводњавање је за равничарско подручје Војводине коме припада територија града Панчева, после одбране од поплава прва права мелиорациона мера. Основни задатак одводњавања је корекција водно-ваздушног режима земљишта а у циљу његовог прилагођавања потребама биљне производње. Појаве сувишних вода условљене су неравномерном расподелом падавина које узрокују кишна пролећа са приобиљем влаге настале топљењем снега, али могу настати у лета или јесени услед пљусковитих и обилних киша. Просечна годишња количина падавина износи око 650 мм. на подручју Јужног Баната. У току године падавине и водостај показују два максимума и два минимума. Испаравање је велико и износи 64-69% годишње. Велики утицај на испаравање имају суви ветрови који дувају са истока. Ветрови са запада и северо-запада доносе свежину и кишу.

Функционалност каналске мреже постиже се одржавањем око 602 км. отворених канала за одводњавање заједно са регионалним подсистемом Надела који се на територије општине Панчево протеже од ушћа у Дунав код Иванова па до станице км. + 140. Од укупне дужине каналске мреже 78 км. чине дренажни канали цевне тренаже.

Системи да одводњавање сувишних вода са пољопривредних површина пројектовани су тако да каналска мрежа која допире до насељених места, може да прихвати сувишне атмосферске воде и из насељених места. Због недостатка финансијских средстава током протеклих година канали отворене каналске мреже и регионални подсистем Надела тренутно функционишу на самој граници ефикасности због немогућности редовног одржавања.

Наводњавање

Развој наводњавања на територији града Панчева условљен је површином обрадивог земљишта и расположивошћу воде. С обзиром на умерено-континенталне прилике, које у задњих 10 година карактеришу дужи сушни периоди, нарочито у летњим месецима, потребе за наводњавањем све више долазе до изражаја. Тренутно наводњавање се врши на малим површинама и поред три значајна речна тока Дунав,

Тамиш и Надел. Од укупне површине обрадивих површине 78% је погодно за наводњавање. Највеће површине које се наводњавају су: (Омољица око 500 ха, Глогоњ око 240 ха, Банатски Брестовац око 100 ха) док је површина која се наводњава системом кап по кап или малим моторним пумпама у “повртарским “ насељима (Банатски Брестовац, Глогоњ и др.) површине око 800 ха.

Водоснабдевање становништва у граду Панчеву врши се на бази подземних вода из дубљих водоносних слојева (30-100 м.) и постоји једно постројење за прераду воде капацитета 700 лит/сек.

Наводњавање представља завршну мелиорациону меру корекције и прилагођавања водоваздушнoг режима земљишта потребама биљне производње у циљу добијања стабилних приноса оптималне или максималне висине. Интезивирање саме пољопривредне производње праћено је развојем наводњавања и то у оквиру система већих пољопривредних површина. Већина наводњаваних површина код мањих пољопривредних произвођача који користе воду прве издани, зна се да је средње или јаче минерализована. Даљим развојним плановима на територији града Панчева неопходно је омогућити развој капацитета система за наводњавање великих површина који једино омогућавају стабилнију пољопривредну производњу. Све ово подразумева и решавање питања загађивача који пројектованим постројењима за пречишћавање морају обезбедити квалитет воде у реципијенту.

Екологија града Панчева

Годишњим програмом заштите, уређења пољопривредног земљишта у државној својини на територији града Панчева, потребно је обухватити и еколошки аспект уређења и заштиту пољопривредног земљишта и простора уопште. Савремени начин живота намеће потребу заштите од загађења пољопривредног земљишта и животне средине (депонија смећа, одвода отпадних вода из индустрије и руралних насеља) као законске регулативе у тој области.

Тенденција претварања пољопривредног у непољопривредно земљиште је у порасту, затим недовољно коришћења минералних ђубрива, недовољно контролисана примена пестицида повећава загађеност земљишта и вода, нередовно одржавање канала и путева и друго условљава мање приносе потојећих земљишта као и пад квалитета истог. Посебно угрожавања пољопривредног земљишта је од стране предузећа која се налазе у јужно индустријској зони ХИП «Петрохемија», ХИП «Азотара» и «Рафинерија Нафте Панчево», затим прерађивачких капацитета у прехранбеној индустрији, сточарске фарме које немају систем за пречишћавање отпадних вода.

Све земљишне структуре су различитог бонитетног разреда, и у највећој мери угрожене су деловањем еолске ерозије. Генерално може се рећи да стање није задовољавајуће услед:

1. Непланског и ненаменског коришћења земљишта.
2. Константно присутног засипања еолским наносом великих површина агрокомплекса и површина саобраћајне намене.

3. Појаве денудације (огољавања) и дефлације (губитка хранљиве материје).
4. Смањење производних способности целокупног земљишта.
5. Осиромашења и редукције биодиверзитета.
6. Велике уситњености у имовинско–власничком статусу земљишта шума и агрокомплекса.

На основу прикупљених података од стране Саобраћајног Института ЦИП, стручњака ЈП „Воде-Војводине“ - ДВП „Тамиш-Дунав“ Панчево, ЈП „Војводине-шуме“ - Шумског газдинства „Банат“ и АД „Стари Тамиш“ Панчево еолском ерозијом угрожено је око 80% земљишта, а водном ерозијом 15%. Поједине вредности земљишта показују висок садржај азота као последицу интензивног ђубрења (код повртарске производње), затим тренд закисељавања (због аерозагађења), као и знаке деградације појединих површина земљишта услед утицаја тешких метала олова, никла, цинка и др. Такође, треба посебно истаћи да је стање пољозаштитних појасева у веома лошем стању, сукцесивно су редуковани, деградирани и да углавном не врше своју функцију.